

कुल प्रश्नों की संख्या : 18]

[कुल मुद्रित पृष्ठों की संख्या : 7

D-191512-A

विषय : संस्कृत (सामान्य)

समय : 3 घण्टे]

[पूर्णांक : 75

निर्देश : (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।
(ii) सुन्दरं सुस्पष्टञ्च लिखत।

प्रश्न-1 (अ) उचितं शब्दं चित्वा लिखत—

[1×5=5]

(i) राष्ट्रीय तापविद्युत केन्द्रमस्ति—

(अ) बिलासपुरे

(ब) रायगढे

(स) रायपुरे

(द) कोरबानगरे

(ii) खादपि उच्चतरः—

(अ) वृक्षः

(ब) पिता/

(स) पर्वतः

(द) ग्रहः

(iii) 'मया' शब्दे विभक्तिः अस्ति—

(अ) प्रथमा

(ब) द्वितीया/

(स) तृतीया

(द) चतुर्थी

[2]

(iv) 'नायकः' इति शब्दस्य सन्धि विच्छेदोऽस्ति—

- (अ) नाय् + अकः (ब) नै + अकः—
(स) ने + आकः (द) नौ + आकः

(v) 'लभमानः' इत्यस्मिन् शब्दे प्रत्ययः अस्ति—

- (अ) शानच् (ब) शतृ
(स) क्त (द) क्तवतु

[1×5=5]

(ब) उचितं विकल्पं चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत—

(बहिः, लघु, विवादेन, उपसर्गः, व्याकरणं)

- (i) परिवारः — एव वरम्।
(ii) — तु भाषायाः आधारः।
(iii) सः गृहात् — गच्छति।
(iv) अलम् — ।
(v) 'उपहारः' इति पदे 'उप' — प्रयुक्तोऽस्ति।

[1×5=5]

(स) उचितं स्तम्भं सुमेलनं कुरुत—

(अ)

(ब)

- (i) शैले-शैले न - नृत्य
(ii) लङ्लकार - चतुर्थी 'एकवचन'
(iii) लोट्लकार - भाणिक्यम्।
(iv) सख्ये - स्वामी आत्मानंदः
(v) प्रतिभाशाली वक्ता लेखकश्च - अकथयः

प्रश्न-2 निम्नलिखितयोः अङ्कयोः संस्कृतभाषयां लिखत—

[1×2=2]

(i) 101

(ii) 143

प्रश्न-3 निम्नयोः शब्दयोः संधिं कृत्वा नाम लिखत—

(i) मनः + हरः

(ii) दिक् + गजः

प्रश्न-4 रेखाङ्कित शब्दयोः प्रत्ययं पृथक् कुरुत—

[1×2=2]

(i) मनुष्य सामाजिकः प्राणी अस्ति।

(ii) मनुष्यत्वम् कदापि न त्यज्।

प्रश्न-5 वाच्यमवबोध्य नाम लिखत—

[1×2=2]

(i) सूर्याशः पाठं पठति।

(ii) बालकैः हस्यते।

प्रश्न-6 निर्देशानुसारेण त्रिषु वचनेषु धातुरूपं लिखत—

[1×3=3]

(i) कृ (पर. पद) - लट्लकार - म.पु.

(ii) कथ् (कथय्) (आ. पद) - लोट्लकार - प्र.पु.

(iii) मिल् (पर. पद) - लृट्लकार - उ.पु.

प्रश्न-7 समास विग्रहं कृत्वा नाम लिखत—

[1×3=3]

(i) चक्रपाणिः

(ii) चतुर्युगम्

(iii) यथाकामम्

प्रश्न-8 वाक्यं शुद्धं कृत्वा लिखत—

[1×3=3]

(i) ग्रामस्य समया नदी प्रवहति।

(ii) छात्रः शिक्षकस्य सह पठति।

(iii) लोभस्य सदृशः पापं नास्ति।

प्रश्न-9

अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत—

[3]

शृगालः अवदत्—मित्र! आगच्छतु, आगच्छतु। यदा लोष्ठं जलात् बहिः नागच्छत् तदा शृगालः तडागम् अकथयत्—मह्यं मम मित्रं देहि, अन्यथा मत्स्यं देहि। तदनन्तरं तडागः तस्मै मत्स्यमददात्। शृगालः मत्स्यं नीत्वा तं स्थाणौ संस्थाप्य भ्रमणाय च गतः। यावत् सः आगच्छति तावत् मत्स्यं काकः खादितवान्।

प्रश्न-10

अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दी भाषायाम् अनुवादं कुरुत—

[3]

स्वामी आत्मानन्दस्य संगठनकौशलम् अपूर्वम् आसीत्। तस्य निर्देशने संरक्षणे च मध्यप्रान्ते, महाराष्ट्र, उड़ीसा, राजस्थान, छत्तीसगढे बहवः रामकृष्ण-विवेकानन्द आश्रमाः प्रतिष्ठिताः। अयं महापुरुषः शैशवकालादेव मेधावी प्रतिभा सम्पन्नश्च आसीत्।

प्रश्न-11

अधोलिखितस्य श्लोकस्य हिन्दी अनुवादं कुरुत—

[3]

क्रोधात् भवति संमोहः, संमोहात् स्मृति विभ्रमः।
स्मृति भ्रंशात् बुद्धिनाशो, बुद्धिनाशात् प्रणश्यति ॥

प्रश्न-12

अधोलिखितस्य श्लोकस्य हिन्दी अनुवादं कुरुत—

[3]

दिनान्ते पिबेत् दुग्धं, निशान्ते च पिबेत् पयः।
भोजनान्ते पिबेत् तक्रं, किं वैद्यस्य प्रयोजनम् ॥

प्रश्न-13

अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत—

[1×4=4]

- (i) साधोः शक्तिः किमर्थं भवति?
- (ii) किं पर्व आसन्नं वर्तते?
- (iii) कः देशः स्वकीये प्रथम प्रयासे मङ्गल ग्रहकक्षम् अलभत्?
- (iv) भारत्यै किम् अतीव रोचते?
- (v) मत्स्यपालन क्षेत्रे कः पुरस्कारः दीयते?
- (vi) प्रीताभ्यः प्रकृतिभ्यः प्रतिप्रियं के इच्छन्ति?

प्रश्न-14 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि हिन्दी भाषायां लिखत—

- (i) अजाचारिका बालिका कां खादितवती ?
- (ii) के रोगाणाम् अपहारकाः ?
- (iii) हेमन्तकाले किं सुखावहं भवति ?
- (iv) जनः किमर्थं पदातिः गच्छति ?
- (v) विभवः कं प्रपातं द्रष्टुम् इच्छति ?
- (vi) कः ब्रह्मचारिभिः पादम् आदत्ते ?

प्रश्न-15 स्वपाठ्यपुस्तकात् चतस्रः सूक्तीः लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे नागच्छत् ।

[4]

प्रश्न-16 (अ) प्राचार्यं प्रति शुल्क क्षमापनार्थं लिखितेऽस्मिन् प्रार्थनापत्रे रिक्तस्थानानि मञ्जूषायां प्रदत्त पदानां सहाय्येन पूरयत—

[½×8=4]

(न्यूनः, मम, एका, निवेदयामि, कर्मचारी, सदस्याः, निर्वाहः, महोदयः)

सेवायाम्

प्राचार्यं -----

शास. उच्च. माध्य. विद्यालयः

राजनांदगाँव नगरं, छत्तीसगढम्

विषय : शुल्क क्षमापनार्थं प्रार्थनापत्रम्।

महोदय,

सविनयं निवेदनम् अस्ति यत् ----- पिता एकः चतुर्थश्रेणी -----
अस्ति। तस्य मासिक आयः अतीव ----- अस्ति। येन परिवारस्य -----
काठिन्येन भवति। मम परिवारे माता, पिता, द्वौ भ्रातरौ ----- भगिनी च इति
पञ्च ----- सन्ति। अतः अहं भवन्तं ----- यत् मम अध्ययन शुल्कं
क्षमापयतु।

दिनाङ्क : 20.10.2018

भवदीयः शिष्यः

अनुक्रमाङ्क—अ, ब, स

स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन् मित्रं प्रति पत्रं लिखत।

(ब) अधोलिखितं अपठितांशं पठित्वा निर्देशानुसारेण संस्कृत भाषायाम् उत्तरत—

[4]

मातृभूमिः बहुविधैः द्रव्यैः अस्मान् उपकरोति। तस्यै अस्माकमपि कर्तव्यं यत्
वयं कायेन, मनसा, वाचा, धनेन च स्वमातृभूमेः उन्नतिं कुर्याम। देशाय अस्माकं
देशवासिनां हृदयेषु प्रेम भवेत्। मातृभूमिं प्रति सम्मानं भवेत्। अतएव कथितम्—
'जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी'।

प्रश्नाः

- (i) मातृभूमिः कथम् अस्मान् उपकरोति ?
- (ii) मातृभूम्यै अस्माकं किं कर्तव्यम् अस्ति ?
- (iii) 'भवेत्' इति धातौ कः लकारः अस्ति ?
- (iv) 'जननी' इति पदस्य विलोमपदं किमस्ति ?

अथवा

- (i) गद्यांशस्य उपयुक्तं शीर्षकं लिखत।
- (ii) गद्यांशस्य सारांशीकरणं संस्कृत भाषायां कुरुत।

प्रश्न-17 स्वपाठ्यपुस्तकात् द्वौ श्लोकौ लिखत योऽस्मिन् प्रश्नपत्रे न आगच्छत्।

[5]

प्रश्न-18 द्वादश वाक्येषु संस्कृतभाषायां निबन्ध लेखनं कुरुत (कोऽपि एकः) —

[½×12=6]

- (i) महाकवि कालिदासः
- (ii) ग्राम्य जीवनम्
- (iii) मम प्रदेशः (छत्तीसगढः)
- (iv) होलिकोत्सवः

.....

<https://www.cgboardonline.com>

Whatsapp @ 9300930012

Send your old paper & get 10/-

अपने पुराने पेपर्स भेजे और 10 रुपये पायें,

Paytm or Google Pay से